

Bariş bahsi

Yazan : Fâzil Ahmet Aykaç

— İlk çağların düşünce adamları bile ne iyi görüp söylemiş: "Barış zamanlarında gençler, yaşını başını alarak dünyayı bırakan ihtiyar babaların ağlar. Savaş demlerinde ise tam aksidir. O vakit saç sakalı ağarmış babalar, hudutlarda kanını feda eden genç evlâdlar için yaş döker!.. Evet böyle. Ve bunun böyle olduğu da oldu olası malûm! Ancak harpten her bir sızlanan beşeriyet, bir türlü onu bırakmıyor. Her vesile ile barış hassûrlü çeken insanlık da o nimete adamakıllı doyamıyor! Acaba neden?"

— Demek ki dünyanın en çok masraf, terakki, fedakârlık, bilgi vesaire isteyen bir savaşına girişmek bile en basit bir barışa devam etmekten daha kolay! Bu bir! İkincisine gelince, ruhlarımız daima cenk içinde: Lâkin vicdanlarımızın hiç barış ortasında kaldığı var mı?

— İnsanlığın ilk devirlerindeki boğuşmaları kolayca anlıyorum: Toprak için, yiyecek için, dişi için filân...

— Ben de aynı insanlığın ileri dediğimiz bugünkü merhalelerindeki mücadeleleri anlamıyorum değilim! Hattâ buna artık mücadele, harp filân kelimele-ri de kâfi gelmeyecek. (Öldürüşme) deyip işin içinden çıkıvermeli!

Biliyoruz ki beşeriyette din, mezhep, menfaat ihtilâfları, garip garip şeref ve kahramanlık telâkkileri, askerî endişeler, istilâ emelleri, bazı kapitalizm entrikalarıyla endüstriyalizm buhranları vesaire milletler arasında harp sebebi olmuştur ve olmaktadır. Zaten harp nedir ki? Bir hükûmetin terakki, menfaati veya vazifesi bildiği herhangi bir maksadı barış yollarıyla sağlayamadığı zaman, silâh kullanarak zorla tahakkuk ettirmek istemesi eğil mi?

— Tabii öyle! Fazla olarak şurası var: Mademki silâhla dövüşme, hiç bir kere haklı olanın değil de behemehal kuvvetli bulunanın galebesini tetkik ediyor. Kendisinde bu kudreti gören nasıl olur da o yola başvurmaz? Eğer önünde yüksek bir idealin sesi aksetmiyorsa!

— Vaktiyle Çin ve Hint filozofları, bugünkü garbın hâlâ göklere çıkmadığı bir takım mefhumlara hiçbir yüksek değer vermemişti. Ve insanlık için en büyük kemal ve şeref şahikası olarak, kahramanlığı değil, akıl ve fetaneti, sulh ve adaleti gösteriyordu.

Fakat eski Asuryahlarla İranlılar ve Yunanlılarla Romalıları, nihayet Hristiyanlıkla İslâmiyet ve nihayet yeni çağların müfekkiresi böyle düşün-üyor! Ne yapmalı? Belli ki beşeriyetin bu bakımdan da çilesi henüz dolmuş değil demektir!

— Birinci Dünya Harbinden sonra Avrupada büsbütün garip ve yeis verici bir manzara gördüm. Hattâ iştirak ettiğim bazı milletlerarası toplantılarda düşüncemi söyledim. Ve hayli taraftar buldum. Görüşme şu idi: Bir taraftan muazzam heyetler kurularak adı sonraları "silâhsızlanma" kelimesinde toplanan "terki teslihat" müzakereleri oluyor, diğer taraftan da emperyalist iştihaları "tatmin" edilememiş bazı devletler kendi gençliklerini en şiddetli tecavüz ve istilâ fikirleriyle yetiştiriyorlardı! Yani mânen silâhlandırılan bir cemiyetten maddeten silâhsızlanma beklemek garabeti vardı! Bunun neticesini gördük: Nazi ve Faşist tuğyanı ile İkinci Cihan Harbi!

— Birinci Cihan Harbinden sonra kurulan "Milletler Cemiyeti"ne Amerikanın iştirak etmeyişi, Rusya ve Almanyanın da iptidadan teşrik olunmaması, büyük hata teşkil etti diyenler vardır. Siz nasıl düşünürsünüz?

— Belki öyledir. Ancak inanım şudur ki öyle olmasa dahi durum, netice itibariyle pek değişmezdi! Zira yukarıda da konuştuğumuz gibi, ne emperyalist milletlerin günden güne artan iktisadî iştihası durmuş, ne de (Sulh) henüz insanlığın ruhunda teessüs etmiş bulunuyor! Diyoruz ki hepimiz her gün dinamitle oynayalım; fakat hiç bir infilâk olmasın! Ne âlâ şey! Vaktiyle yazdığım bir makalede şöyle bir fikir müdafaa etmiştim. Bilmem nasıl düşünürsünüz? Bir takım sulh konferanslarından bahsederken demiştim ki "Bir kaç düzine doktor bir yere toplanıp da artık biz hastalığı yasak ettik deseler, dünyadan ölüm kalkar mı?"

— Hoş ifade: Ancak biz amellî bir neticeye gelelim... Ne yapmalıyız?

— Yapacağımız şey, şimdiye kadar yaptığımıza devamdır. Yani barışın gerçek aşığı ve hürmetkârı olmakla kalmayarak onun fiilî hizmetine girişmek... Bu fiilî hizmetin de her milletin icabında hakkı ve şerefini koruyabilmesi için temkin ile, sükûn ile, ve bilhassa azim ve ciddiyet ile çalışmasının ibaret olduğu artık anlaşılmalı mı?

